

ประเพณีปอยล้อของพระครูการุณยธรรมนิवास (หลวงปู่หลวง กตปุณฺโณ)

Poi-law Tradition of Phrakrugarunyathammaniwas
(Laungpu Laung Katapunno)

พระมหาวีรชน อคฺคธมฺโม (คำสอนพันธ์)

Phramaha Veerachone Akkadhammo (Khomsonphan)

วัดอนาลโยทิพยาราม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

Wat Analayotippayaram, Phayao Province

Corresponding Author, E-mail: weerachonkham@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดการจัดพิธีศพในพระพุทธศาสนา ประเพณีปอยล้อล้านนา และวิเคราะห์คุณค่าประเพณีปอยล้อของพระครูการุณยธรรมนิवास การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารและเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก อรรถกถา และข้อมูลทุติยภูมิ คือ บทความวิชาการ ตำรา โดยเฉพาะหนังสือประวัติพระครูการุณยธรรมนิवास และหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพระครูการุณยธรรมนิवास นอกจากนี้ ยังเก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างจากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้

ผลการวิจัยพบว่า พิธีศพในพระพุทธศาสนาแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) ในสมัยพุทธกาล 2) ในสังคมไทย พิธีศพในสมัยพุทธกาลมีทั้งการเผาและการทิ้งศพ โดยเฉพาะการจัดพิธีพระพุทธรูปของพระพุทธรูปเจ้าได้จัดตามรูปแบบของพระเจ้าจักรพรรดิ ส่วนพิธีศพในสังคมไทยมีลักษณะคล้ายคลึงกับอินเดียสมัยพุทธกาล แม้ว่าในแต่ละท้องถิ่นอาจจะมีความแตกต่างบ้างในรายละเอียด สำหรับพิธีปอยล้อล้านนา คือ พิธีงานศพของพระสงฆ์ผู้เป็นพระมหาเถระ หรืองานปลงพระศพของเจ้านายชั้นสูงในล้านนา ในอดีตมีการสร้างปราสาทศพต่างบนหลังสัตว์ป่าหิมพานต์ แต่ปัจจุบันนิยมสร้างปราสาทต่างบนหลังนกหัสติลิงค์ และจะมีการชักลากปราสาทศพไปสู่ที่เผาหรืออาจจัดตั้งเมรุ

ชั่วคราวขึ้น ณ ที่ใดที่หนึ่ง โดยในพิธีปอยล้อย่อมมีปราสาทศพและเครื่องประกอบพิธีที่ละเอียดอ่อนมากกว่าศพของชาวบ้านทั่วไป และถือเป็นงานประเพณีที่มีการทำบุญอย่างยิ่งใหญ่ ในด้านคุณค่าของพิธีปอยล้อยิ่งในล้านนา กรณีศึกษาพระครูการุณยธรรมนิवास พบว่า พิธีปอยล้อย่างได้ก่อให้เกิดคุณค่าด้านความสามัคคีของชุมชน การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และพิธีปอยในกรณีของพระครูการุณยธรรมนิवास ถือว่าเป็นการจัดพิธีครั้งแรกสำหรับพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต นอกจากเป็นการประกาศคุณงามความดีของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบแล้ว ยังเป็นการปลุกฝังให้คนรุ่นใหม่ได้รู้เข้าใจและภาคภูมิใจในพิธีกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวล้านนา และร่วมกันอนุรักษ์สืบสานพิธีกรรมดังกล่าวให้คงอยู่คู่กับชาวล้านนาสืบไป

คำสำคัญ: ประเพณีปอยล้อย; ปอยล้อยล้านนา; พระครูการุณยธรรมนิवास
(หลวงปู่หลวง กตปุญโญ)

Abstract

This article aims to study the concept of funeral ceremony in Buddhism, Poi-law tradition in Lanna, and analyze the Poi-law tradition of Phrakrugarunyathammaniwass. This is a documentary and qualitative research which studies the primary sources, such as Tipitaka, commentary, and the secondary sources, such as academic articles, texts, especially resume and funeral memorial books of Phrakrugarunyathammaniwass. In addition, the data is collected from in-depth interview through structured and unstructured.

The result is that the funeral ceremony in Buddhism is divided into two parts: 1) the Buddha's lifetime; and 2) Thai society. In the Buddha's lifetime, cremation and funeral were performed according to the status of the dead. In Thai society, it is almost the same with slightly difference in details depending on local tradition. Poi-law in Lanna is the funeral ceremony that has been arranged only for the senior monks and the highest royal family members. In the past the castle for keeping the dead was constructed on the back of Himavanta animals, which nowadays has been made on the back of Hasdilink bird. In Poi-law ceremony, the dead castle will be pulled out to the cremation ground.

This ceremony is unique and has performed with a lot of rituals and regarded as the great merit-making tradition in Lanna. With regard to the value of Poi-law ceremony in Lanna, especially in case of Phrakrugarunyathammaniwas, it was found that the Poi-law ceremony brought about unity and sympathy among the community. Moreover, Phrakrugarunyathammaniwas's Poi-law ceremony was considered to be the first of its kind in Lanna for monks in Dhammayuttika sect. It can be concluded that the Poi-law ceremony does not only demonstrate the virtues of the good monks, but also lead to the awareness of tradition and ceremony that are unique of Lanna so that they might be performed and preserved for new generation.

Keywords: Poi-law Tradition; Poi-law in Lanna;

Phrakrugarunyathammaniwas (Laungpu Laung Katapunyo)

บทนำ

พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของไทยมาช้านาน หลักฐานต่าง ๆ หลายอย่างชี้ชัดว่าพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมาทุกยุคทุกสมัยในดินแดนแห่งนี้แม้ว่าชาวไทยทุกคนจะมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา และพระมหากษัตริย์ไทยจะทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ศาสนาทุกศาสนาก็ตาม แต่ชาวไทยส่วนใหญ่ก็ยังคงนับถือพุทธศาสนาจนอาจเรียกได้ว่าพระพุทธรูปเป็นศาสนาประจำชาติ “การถืออย่างนี้เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาโดยถูกต้องตามสมควร เพราะพุทธศาสนาได้มีความสัมพันธ์แนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติไทยมาช้านานแล้ว” (พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต), 2532: 1)

ในภาคเหนือหรือที่เคยเรียกกันว่า “ล้านนา” ได้มีพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่เรียกว่า “ปอยล้อ” นั้นอาจจะเป็นคำที่ไม่คุ้นชินนัก หากแต่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “งานศพ” อย่างที่คนทั่วไปเข้าใจกัน แต่พิธีปอยล้อนี้จะเป็นงานศพของพระสงฆ์ผู้เป็นพระมหาเถระที่ได้รับความเคารพนับถือในสังคมเท่านั้น และเป็นประเพณีนิยมที่จะจัดงานศพให้พระมหาเถระอย่างยิ่งใหญ่ สมกับคุณงามความดีที่ท่านได้สั่งสมมา ซึ่งประเพณีปอยล้อนี้ได้สื่อความหมายแห่งสัจธรรมผ่านคำสอนที่ผูกพันกันระหว่าง ความตาย ความเชื่อ ความเคารพรัก ไปสู่

ความงามที่ผสมผสานกันได้อย่างลงตัว ไปสู่การน้อมส่งสการ (สักการะ) บูชา แก่ผู้วายชนม์ นำไปสู่ปราสาทพญานก หัสติลิงค้อนเป็นที่มาของประเพณี ปอยล้อ จนก่อเกิดเป็นเอกลักษณ์ ประจำถิ่น เป็นมรดกภูมิปัญญาแก่ ลูกหลานนั่นเอง (ชนิดา สถิตวงศ์, 2548: 38)

กรณีพิธีปอยล้อของพระครูกา รุณยธรรมนิवास (หลวงปู่หลวง กตปุญโญ) ด้วยท่านเป็นพระมหาเถระ ที่มีจริยาวัตรตรงงาม ทั้งยังเป็น พระนักพัฒนา ช่วยเหลือสังคมในด้าน ต่าง ๆ ตลอดจน ท่านเป็นพระอาจารย์ ของพระเทพวิสุทธิญาณ (ไพบูลย์ สุมงคล) รองเจ้าคณะภาค 4-5-6-7 ฝ่ายธรรมยุติ เมื่อท่านมรณภาพลง ศิษ ยานุศิษย์ทั้งหลายทั้งใกล้ไกล รวมทั้ง ชาวบ้านที่เคยได้รับความเมตตาจาก ท่านต่างก็พร้อมใจกันที่จะจัดพิธีศพให้ ท่านอย่างสมเกียรติและยิ่งใหญ่ เพื่อ ระลึกถึงคุณงามความดีที่ท่านได้ฝากไว้ เมื่อครั้งยังมีชีวิต ท่านเป็นพระมหา เถระผู้ใหญ่ที่ท่านเคารพประโยชน์ไว้อย่าง มากมาย

ด้วยความสำคัญดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงคุณค่าของ ประเพณีปอยล้อในล้านนา และ โดยเฉพาะกรณีพิธีปอยล้อของท่าน พระครูกา รุณยธรรมนิवास วัดป่า สำราญนิवास จังหวัดลำปาง โดยผู้วิจัย

มีความเชื่อมั่นว่าผลการวิจัยครั้งนี้ จะ สามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจ และ ตระหนักถึงคุณค่าของประเพณีปอยล้อ ในวิถีชีวิตวัฒนธรรม อันล้ำค่าของชาว ล้านนาสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับ พิธีศพในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาประเพณีปอยล้อ ล้านนา
3. เพื่อวิเคราะห์ คุณ ค่า ประเพณีปอยล้อของพระครูกา รุณยธรรมนิवास

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิง เอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดย มี ขั้นตอน การ ศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

- 1) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ศึกษา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดพิธีศพ ในพระพุทธศาสนา จากเอกสารชั้น ปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา และข้อมูลเกี่ยวกับพิธีปอยล้อ จาก หนังสือ เอกสารวิชาการ รายงานการ วิจัย วิทยานิพนธ์ สารานิพนธ์ ที่ เกี่ยวข้องกับ พิธีปอยล้อในล้านนา ตลอดจนถึง หนังสือประวัติพระครูกา รุณยธรรมนิवासและหนังสืออนุสรณ์

งานพระราชทานเพลิงศพพระครู
การุณยธรรมนิवास

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดย การ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และไม่มี โครงสร้างจากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ ได้กำหนดไว้

3) วิเคราะห์และสรุปผล วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด ตาม จุดประสงค์ของการศึกษาวิจัยทั้งใน ด้านเอกสารและการสัมภาษณ์ แล้ว จัดทำเป็นรูปเล่มสมบูรณ์ เพื่อนำเสนอ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะต่อไป

ผลการวิจัย

พิธีกรรมงานศพของคนชาว อินเดียในสมัยพุทธกาลนั้น ตามคัมภีร์ ที่ปรากฏไม่มีขั้นตอนของพิธีกรรมที่ ละเอียดยมากนัก คงมีแต่พิธีกรรมถวาย พระเพลิงพระบรมศพของพระพุทธเจ้า ซึ่งได้กล่าวไว้ในมหาปริณิพพานสูตร เท่านั้น ที่มีการกล่าวถึงขั้นตอน ได้ อย่างละเอียด ตั้งแต่พิธีกรรมก่อนถวาย พระเพลิง จนกระทั่งถึงพิธีกรรม หลังจากการถวายพระเพลิงเสร็จแล้ว พิธีกรรมงานศพที่นอกเหนือจาก พิธีกรรมถวายพระเพลิงพระบรมศพ พอมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์อรรถกถาบ้าง

(พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 312: 323)

ชาวอินเดียสมัยพุทธกาลได้จัด พิธีกรรมงานศพ 2 ลักษณะ คือ การ เผาศพ และการทิ้งศพ ตามประเพณี การเผาศพของชาวอินเดียนั้น ไม่ได้มี การเผาร่างผู้เสียชีวิตทุกศพเสมอไป ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีศพกรรมงานศพ สมัยหลังพุทธกาล ขอบเน้นไปที่ประเทศ ไทย พบว่า มีลักษณะขั้นตอนพิธี คล้าย กับวัฒนธรรมทางศาสนาในอินเดีย อย่างเช่น การอาบน้ำศพ การบรรจุศพ การตามไฟหน้าการนำศพเวียนเชิง ตะกอน การเก็บอัฐิ เป็นต้น และ พิธีกรรมเผาศพได้มีวิวัฒนาการมา ตามลำดับ ในที่นี้ขอกล่าวถึงพิธีกรรม เผาศพในยุคปัจจุบัน ต้องตระเตรียม หลายด้าน โดยเฉพาะพิธีศพของ เจ้านาย ขุนนาง และพระเถระที่มีผู้คน นับถือมาก จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้ เวลาเตรียมงานหลายวัน เพื่อให้ผู้ที่ เคารพศรัทธาได้มาระลึกถึงคุณงาม ความดี ยิ่งเป็นงานศพของพระสงฆ์จะ จัดเป็นงานใหญ่เหมือนงานศพเจ้าบ้าน ผ่านเมืองทีเดียว (อรรถ นันทจักร, 2515: 64-72)

1) พิธีป้อยลื้อพระครูการุณย ธรรมนิवास เดิมพระครูการุณยธรรม นิवास (หลวงปู่หลวง กตปุญโญ) เป็น คนจังหวัดสกลนคร เมื่อท่านอุปสมบท แล้วท่านได้ศึกษาหาความรู้อยู่ระยะ

หนึ่ง หลังจากนั้นท่านก็ได้เดินธุดงค์สู่ภาคเหนือ ไม่ว่าจะเป็นเชียงใหม่ พะเยา ลำปาง แพร่ เป็นต้น แต่สุดท้ายท่านก็มาสร้างและพัฒนาวัดป่าสำราญนิवास ที่อำเภอเกาะคา นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต เมื่อพ.ศ. 2546 เป็นระยะเวลา 40 ปีที่ท่านเผยแผ่พัฒนาวัดป่าสำราญนิवास และวัดในปกครองของท่าน ให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาตามลำดับ (ชนิดา สกิตวงศ์, 2548: 20-26) จนชาวบ้านและคณะผู้ศรัทธาเคารพในตัวท่านระลึกถึงคุณงามความดี ที่ท่านได้ถวายกายไว้ในพระพุทธศาสนา จึงได้ร่วมแรงร่วมใจจัดงานพิธีบอยล้อนี้ขึ้นมาตามแบบฉบับของล้านนา

การจัดพิธีบอยล้อส่งสการด้วยปราสาทนกหัสดีลิงค์ของพระครูگارุณยธรรมนิवास (หลวงปู่หลวง กตปุญโญ) ในครั้งนี้ นับได้ว่าเป็นครั้งแรกของฝ่ายธรรมยุติกายที่เกิดขึ้นในดินแดนล้านนา ซึ่งต่อมาก็ได้นำรูปแบบพิธีบอยล้อนี้ไปจัดงานของพระพุทธพจนวราภรณ์ (หลวงปู่จันทร์ กุสโล) วัดเจติยหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งงานพิธีบอยล้อของพระครูگارุณยธรรมนิवास สถานที่จัดงานกว้างขวางมาก และที่สำคัญห่างจากที่ชุมชน ส่วนงานพิธีบอยล้อของพระพุทธพจนวราภรณ์นั้น สถานที่จำกัด แต่ถึงกระนั้นคุณค่าและความสำคัญในพิธีก็เหมือนกัน

ประเพณีบอยล้อจึงงานบุญงานฉลองที่จัดขึ้นในการประชุมเพลิงพระภิกษุสงฆ์ที่มรณภาพทั้งนี้ศิษย์ยานุศิษย์ทั้งหลายปรารภร่วมกันจัดงานเพื่อรำลึกถึงบุญคุณและคุณงามความดี และเป็นการแสดงกตเวทิตาคุณก่อนจะทำการฌาปนกิจสรีระสังขารพระภิกษุรูปนั้นบอยล้อจะจัดเฉพาะงานศพของเจ้าอาวาสหรือพระภิกษุผู้เจริญพรรษาซึ่งได้บำเพ็ญคุณประโยชน์ต่อสังคมตามควรคณะศรัทธาและลูกศิษย์วัดจะเป็นผู้เตรียมงานทั้งหมด

2) คุณค่าประเพณีบอยล้อที่มีต่อชาวพุทธล้านนา พุทธศาสนาในล้านนาเป็นศาสนาที่หลอมรวมเข้ากับวัฒนธรรมประเพณีเดิม ความเชื่อความศรัทธาเดิม ๆ ของชาวล้านนาได้อย่างผสมกลมกลืน และสะท้อนออกมาในรูปแบบของพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งการประกอบพิธีกรรมนั้นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนเพื่อให้สังคมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยเฉพาะคุณค่าความสำคัญในแต่ละด้าน ดังนี้

2.1 ด้านสังคม งานพิธีบอยล้อนี้คณะศิษย์ยานุศิษย์ และผู้เคารพ และศรัทธาในหลวงปู่ เดินทางมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก ต่างก็แสดงออกซึ่งความมีน้ำใจไมตรีที่ดีและเอื้อเฟื้อต่อกันสะท้อนให้เห็นสังคมที่อยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัย และเป็นบ่อ

เกิดแห่งความสามัคคี ปฏิบัติของหลวงปู่เป็นแรงบันดาลใจ ที่ทำให้คณะศิษยานุศิษย์จัดงานปอยล้อให้ท่านอย่างยิ่งใหญ่ และงานปอยล้อของท่านก็ได้สะท้อนถึงสังคมไทยที่เป็นสังคมพุทธ กล่าวคือ เมื่อเห็นคนทำดีเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ก็จะได้รับยกย่องได้รับการประกาศเกียรติคุณจากสังคม เช่นเดียวกับหลวงปู่หลวง ที่ท่านได้อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาจนวาระสุดท้ายของชีวิต การที่มีผู้คนมาร่วมงานกันมากนี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงการเป็นสังคมที่ยกย่องคนดี

2.2 ด้านศิลปวัฒนธรรม
พิธีปอยล้อเป็นเอกลักษณ์ของล้านนา เพราะไม่มีที่อื่น และที่อื่นที่มีก็ไม่เหมือน และก็สืบกันมายาวนานมาก เป็นความเชื่อที่ฝังรากลึกในวิถีชีวิตของคนเมืองมานานนับร้อยปี เมื่อมีพระภิกษุมรณภาพลงจะต้องจัดงานศพขึ้น เพื่อเป็นการไว้อาลัยแก่ผู้ตายอย่างสมเกียรติ เพราะความเชื่อของล้านนานั้นมีหลายอย่างที่ต้องทำให้ถูกต้องตามแบบประเพณี สล่านิลโกฏิแก้วได้กล่าวว่า “เป็นความโชคดีของลูกหลานชาวล้านนาที่มีประเพณีและวัฒนธรรมที่สวยงามมีความหมาย และเป็นเอกลักษณ์ เป็นมรดก จากบรรพบุรุษเพียงแต่ลูกหลานคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่อาจยังหลงใหลไปกับกระแสแห่งยุค

สมัยจนหลงลืมสิ่งสวยงามเหล่านี้โดยไม่รู้ตัวนอกจากสร้างสรรค์ผลงานสืบทอดประเพณีแล้ว สล่านิลนาต้องทำหน้าที่ในการอนุรักษ์ไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและประเพณีวัฒนธรรมโดยการปลูกฝังสร้างจิตสำนึกให้กับลูกหลานล้านนารุ่นใหม่ให้เกิดความรักและหวงแหนสิ่งที่ถูกสืบทอดเหล่านี้ไม่ให้ถูกกลืนหายไปกับกาลเวลา” (สล่านิล โกฏิแก้ว, สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2554)

2.3 ด้านคุณธรรม พิธีปอยล้อเป็นเวทีประกาศยืนยัน “บุญญาบารมีของคนตาย” ในบรรยากาศงานเป็นการประกาศเกียรติคุณของพระสงฆ์ดี แสดงถึงพระพุทธศาสนาที่ดีที่เจริญ คนตายมีคุณธรรมที่ควรเอาเป็นตัวอย่าง เช่น หลวงปู่หลวง ท่านมีเมตตากรุณาแก่ทุกคนที่ได้พบเห็น ไม่เลือกที่จะยากตมิจนท่านก็เมตตากรุณาเท่าเทียมกันหมด จึงนับเป็นแบบอย่างที่ดีได้นอกจากนี้พิธีปอยล้อยังใช้เป็นเวที เพื่อประกาศข่าวสารยืนยัน “บุญญาบารมีของคนเป็น” อีกด้วย ซึ่งจะทำให้คนที่มีชีวิตอยู่ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ต้องรู้จักสร้างคุณดี รู้จักความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ รู้จักเสียสละบริจาคแบ่งปัน รู้จักการให้สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคม และรู้จักรักษาศิลปาวนา สิ่งเหล่านี้ล้วนมาจากผู้ที่มาร่วมงานได้มาพบ และได้รับความสุขใจ

ปลาบปลื้ม ยินดี ที่ได้เห็นคุณค่าของ ประเพณีโบราณ

2.4 ด้านการศึกษา พิธีปอยล้อนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาให้กับเยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษานั้น นับได้ว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เพราะเป็นการให้ทุกคนรู้จักความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นการเสียสละไม่เห็นแก่ตัว และยังเป็นการสร้างความดีในทางคุณธรรม เพราะประเพณีปอยล้อนี้ ทำให้ได้ผู้ที่ยังไม่เข้าใจจุดประสงค์ของการจัด หรือแม้กระทั่งพิธีการขั้นตอน ได้ศึกษาหาความรู้ความเข้าใจ ในขั้นตอนนั้น ๆ เพราะกว่าจะได้มาเป็นพิธีที่ยิ่งใหญ่และสวยงามตระการตานั่น ต้องใช้ความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน ฉะนั้นประเพณีปอยล้อนี้ จึงสะท้อนให้เห็นความสามัคคีพร้อมเพรียงและความอุตสาหะวิริยะ นอกจากนี้ก็ยังมีรวบรวมเอาวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา มีหลายอย่างด้วยกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรศึกษาอย่างยิ่งว่าวัฒนธรรมเหล่านี้ล้นมา

อภิปรายผล

ปอยล้อเป็นพิธีกรรมของสังคมส่วนรวม เป็นขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีปฏิบัติที่ผู้คนในสังคมมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของร่วมกัน มิใช่เรื่องเฉพาะของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือครอบครัวกลุ่มญาติกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

เท่านั้น หากแต่พิธีกรรมงานปอยล้อถูกถือเป็นวัฒนธรรมของชุมชนที่คนในชุมชนต้องประพฤติปฏิบัติตามเพื่อคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมแก่คนรุ่นหลัง ทุกคนจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับเสมอ พิธีปอยล้อนี้จึงเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ของคนเข้าร่วม ของเจ้าภาพตลอดจนถึงระเบียบพิธีขั้นตอนต่าง ๆ พิธีปอยล้อนี้จะเห็นการทำบุญโดยยึดพระภิกษุสงฆ์เป็นศูนย์กลางเป็นแหล่งหรือเป็นฐานในการสร้างกุศล นอกจากจะทำให้บุญสำเร็จด้วยดีแล้วยังเป็นการทำให้บุญสำเร็จด้วยดีแล้ว และ ยัง เป็น การ ทำ นู บำ รุง พระพุทธศาสนาไปในตัวอีกด้วย หากผู้ตายมีส่วนบุญที่ตนจะได้รับทางอื่น บุญกุศลที่บุคคลได้บำเพ็ญในครั้งนี้อย่างไรก็ตามเหล่านั้นย่อมได้รับเป็นส่วนของตนอีกด้วย เพื่อเป็นการแสดงออกซึ่งความกตัญญูต่อบุคคลที่เกื้อหนุนตนเหล่านั้นด้วยหากผู้ตายไม่เคยทำความดีให้แก่เราก็เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญู กตเวทิต่อ พระ ภิกษุ สงฆ์ ใน พระพุทธศาสนา ในฐานะท่านเป็นสมมติสงฆ์ทำหน้าที่แทนพระอริยสงฆ์องค์หนึ่งในพระรัตนตรัย ที่เป็นที่พักพิงของชาวพุทธศาสนิกชนและเป็นผู้กำชะตากรรมของพระพุทธานุภาพโดยตรง ถ้าพระภิกษุสงฆ์ยังมีอยู่ตราบไต่ พระพุทธานุภาพก็ยังคงมีอยู่ตรานั้น

การปลูกฝังประเพณีที่ดีงาม และเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้กับเยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษานั้น นับได้ว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เพราะเป็นการให้ทุกคนรู้จักความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นการเสียสละไม่เห็นแก่ตัว และยังเป็นการสร้างความดีในทางคุณธรรม เพราะประเพณีปอยล้อนี้ ทำให้ได้ผู้ที่ยังไม่เข้าใจ จุดประสงค์ของการจัด หรือแม้กระทั่งพิธีการขั้นตอน ได้ศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ ในขั้นตอนนั้น ๆ เพราะกว่าจะได้มาเป็นพิธีที่ยิ่งใหญ่ และสวยงามตระการตานั่น ต้องใช้ความร่วมมือในหลาย ๆ ด้าน ฉะนั้น ประเพณีปอยล้อนี้ จึงสะท้อนให้เห็นความสามัคคีพร้อมเพรียง และความอุตสาหะวิริยะ และเป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติทั้งแก่ผู้ตายและผู้มีชีวิตอยู่ โดยเฉพาะชีวิตหลังความตาย ชาวล้านนายังมีความเชื่อเชิงวัฒนธรรมที่ว่า งานศพและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นการยืนยันคุณค่าชีวิตของชาวพุทธล้านนา เป็นการแสดงความสืบทอดระหว่างชีวิตนี้กับชีวิตหลังความตาย กระบวนการของพิธีกรรมในงานศพ และประเพณีสืบทอดภายหลังการเผาศพเป็นการตอกย้ำความพึงพอใจ ความมั่นใจ ความคาดหวังต่อคุณค่าแห่งชีวิตในอดีต ชีวิตปัจจุบัน และชีวิตอนาคตของหมู่คนเป็นและคนตายในสังคมวัฒนธรรมล้านนา เป็นการยืนยัน

ความสืบทอดของชีวิตทุกเวลา ทุกลำดับชั้นในวงจรชีวิตว่าล้วนแล้วแต่มีคุณค่า ไม่ใช่มีคุณค่าแต่เพียงชีวิตใดชีวิตหนึ่งเท่านั้น

งานศพของพระสงฆ์จะมีการทำบุญทำทานกันอย่างใหญ่โต มีมหรสพและการละเล่นเพื่อลดความวังเวงหรือโศกเศร้า โดยเฉพาะปราสาทศพได้รับการตกแต่งประดับประดาอย่างสวยงามอลังการ ซึ่งทำเป็นรูปนกหัสดีลิงค์ถือว่าเป็นพาหนะของผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่เท่านั้น การประดับประดาปราสาทศพของพระครูใหญ่โตมากกว่าของคนทั่วไป โดยเฉพาะพระที่มีอายุพรรษามาก ๆ หรือพระที่ทรงสมณศักดิ์ชั้นสูง ๆ เป็นที่เคารพนับถือของศรัทธาสาธุชน ก็จะจัดงานยิ่งใหญ่มากขึ้นจะนิยมเก็บศพไว้จนถึงหน้าแล้ง หรือช่วงที่ไม่มีฝนตกราวเดือนพฤศจิกายน-เมษายน สำหรับวัดที่มีพื้นที่กว้างขวาง หรือบริเวณทุ่งนาที่อยู่ใกล้วัดจะทำปราสาทนกหัสดีลิงค์ไว้ในบริเวณนั้น เผาตรงนั้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งวันฉัตรมงคล หรือพระราชทานเพลิงศพจะมีศรัทธาประชาชนผู้ที่เคารพนับถือมาร่วมทำบุญอย่างมากมายผู้มีจิตศรัทธานำน้ำดื่ม อาหาร ของหวานตั้งโรตาทานเลี้ยงผู้มาร่วมงานอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ชาวล้านนาถือว่าการมีส่วนร่วมในงานศพของพระเถระจะได้บุญ

กุศลมาก เป็นวัฒนธรรมความเชื่อที่ถูกละทิ้งทอดมาจากบรรพบุรุษซึ่งไม่มีชนกลุ่มใดของประเทศเสมอเหมือน นอกจากบนผืนแผ่นดินล้านนาเท่านั้น

สรุป

จากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ที่ผสมผสานให้เข้ากับพระพุทธศาสนา โดยใช้หลักธรรมได้อย่างลงตัวเนื่องด้วยเป็นพระธรรมยุดิรูปแรกที่ทำให้เป็นตัวอย่างการจัดพิธีหลวงพระราชทานเพลิง สายพระป่าแบบล้านนา ซึ่งไม่เคยมีมาก่อน เป็นการค้นคว้าของผู้จัดที่ต้องละเอียด ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจ ซึ่งในตอนนั้นไม่ได้มีพิธีแบบนี้ ลูกศิษย์ลูกหาต้อง

ค้นหาผู้เชี่ยวชาญมาช่วยจัดพิธีมาสร้างนก ฯลฯ จนได้กลายเป็นงานที่เป็นกรณีตัวอย่างต่อมา ให้ทั้งพระบ้านและพระป่า เช่น งานพิธีปอยล้อหลวงปู่จันทร์ กุสโล ก็ได้แบบอย่างมาจากงานพิธีปอยล้อหลวงปู่หลวง กตปุญโญ ทำให้รู้ว่าสิ่งไหนควรอยู่และควรปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน เป็นต้น ประเพณีและวัฒนธรรมไทยมีความสำคัญและมีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งต่อสังคมไทย สมควรที่คนไทยจะต้องตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าดังกล่าว โดยร่วมกันสืบสานจรโลก ประเพณีและวัฒนธรรมที่ดั่งงามของไทยให้คงอยู่กับสังคมไทยสืบไป

บรรณานุกรม

- ชนิตา สติวงศ์. (2548). *อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพระครูการุณยธรรมนิवास*.
ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต). (2532). *ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2537). *พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- พระมหาอาทิตย์ อาทิจโจ. (2553). *หัตถิลิงคสกุลโณ ความเชื่อที่เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา*. เชียงใหม่: วัดเจติยหลวง.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 10*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระปรมาธิบดีชินโรส. (2536). *พระปฐมสมโพธิกถา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ.

สละนิพล โกฏิแก้ว. (2554). ผู้ออกแบบและจัดสร้างนกหัสดีลิงค์. *สัมภาษณ์*. 15 กรกฎาคม.

สิงฆะ วรรณสัย. (2542). *สืบสานลำนนา สืบต่อลมหายใจของแผ่นดิน*. เชียงใหม่: ม.ป.ท.

สุจิตต์ วงษ์เทศ (บรรณาธิการ). (2551). *พระเมรุ ทำไม? มาจากไหน*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.

เสถียร โกเศศ. (2532). *ความตาย*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: แม่คำผาง.

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พระเทพญาณเมธี. (2553). *ผาสารทลำนนา*. ลำพูน: โรงพิมพ์บรรวรณพรินทร์.

อรรถ นันทจักร. (2515). *รวมบทความว่าด้วยนกหัสดีลิงค์*. เชียงใหม่: แสงศิลป์การพิมพ์.